

دفترچه راهنمای سطح چهار حوزه

سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵

فقه مقارن (ویژه برادران)

فقه خانواده (ویژه خواهران)

با اعطای مدرک رسمی سطح چهار (دکتری)

از سوی مرکز مدیریت حوزه علمیه خراسان

الحمد لله
البرحمین

حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای مدظله العالی می‌فرمایند:

حوزه‌ها باید حرکت به سمت تخصصی شدن را جدی بگیرند و در فقه و اصول و بخش‌های مختلف فقهی و دیگر علوم اسلامی تخصص و درجات تخصصی به اجرا گذاشته شود. (درس خارج معظم له، ۱۳۷۰/۶/۳۱)

فهرست مطالب

- ✓ معرفی مرکز تخصصی آخوند خراسانی (ویژه برادران)
- ✓ معرفی مرکز تخصصی طوبی (ویژه خواهران)
- ✓ رشته تخصصی فقه مقارن (ویژه برادران)
- ✓ رشته تخصصی فقه خانواده (ویژه خواهران)
- ✓ جذب و پذیرش

مرکز تخصصی

آخوند خراسانی

ربع قرن تلاش آموزشی:

دفتر تبلیغات اسلامی خراسان رضوی در خلال ربع قرن تلاش، مسیر نهادینه سازی آموزش‌های تخصصی علوم و عارف اسلامی برای طلاب و فراگیران حوزه را طی کرده است. آغازین گام‌های آموزشی، در سال ۱۳۶۹ برداشته شد و امتداد تلاش‌ها در طول این سالها، به طراحی و برگزاری دوره‌ها و تک درس‌های متعدد در شاخه‌های متنوع علوم و معارف اسلامی و دانش‌های وابسته انجامید. برآیند این نهضت و جنبش علمی، تأمین نیروی انسانی کارآمد و نوگرا در زمینه‌های پژوهشی، آموزشی، تبلیغی و فرهنگی مورد نیاز جامعه و نهادهای فعال در این عرصه بوده است.

علاوه بر این، تأسیس حلقه‌های تربیت محقق و مبلغ و تولید صدها اثر علمی و ترویجی از این رهگذر، برگزاری ده‌ها همایش علمی و فرهنگی، تولید و نشر مجلات تخصصی و ترویجی، تهیه و نشر آلبوم‌های تصویری و نرم‌افزارهای چندرسانه‌ای در عرصه‌های مرتبط با مأموریت‌های آموزشی حوزه، در کارنامه ۲۵ سال گذشته این نهاد حوزوی، قابل مشاهده است.

هم اینک بسیاری از دانش‌آموختگان این نهاد، به عنوان نویسندگان نوپرداز مذهبی، مبلغان دینی توانمند، محققان ژرفاندیش در حوزه‌های مختلف علوم اسلامی، مدرسان معارف اسلامی در حوزه و دانشگاه، و مدیران و برنامه‌ریزان فرهنگی و تبلیغی، به ایفای رسالت مقدس روحانیت می‌پردازند.

اکنون اداره کل آموزش دفتر تبلیغات اسلامی خراسان رضوی، با بهره‌گیری از اعضای هیئت علمی و اساتید کارآمد حوزه و دانشگاه، در قالب سه نهاد وابسته: «مرکز تخصصی آخوند خراسانی»، «مرکز آموزشی شیخ بهایی» و «مرکز تخصصی طوبی (خواهران)»، توسعه ظرفیت انسانی حوزه علمی برادران و خوه‌ران در قلمرو تحقیقات ژرف‌نگر و تبلیغات نوآمد اسلامی را در دستور کار خود قرار داده است.

مرکزی برای توسعه علوم اسلامی:

مرکز تخصصی آخوند خراسانی با در اختیار داشتن ۳ گروه آموزشی: علوم قرآن و حدیث، فقه و مبانی اجتهاد و فلسفه و کلام اسلامی، ۸ عضو هیئت علمی و ۳۳ استاد پیوسته، به طراحی و برگزاری رشته‌های گوناگون علوم اسلامی با توجه به نیازهای آموزشی متنوع و ترکیبی حوزه علمی مشهود می‌پردازد.

اهداف اصلی این مرکز را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

۱. پرورش کارشناسان، دانشوران و پژوهشگران نواندیش، کارآمد و نیازمحور در شاخه‌های مختلف علوم قرآن و حدیث، فقه، کلام و فلسفه، و آگاهی از آخرین دستاوردهای علوم اسلامی و دانش‌های مرتبط؛

۲. توسعه ظرفیت آموزشی حوزه برای تولید علم و استنباط معارف اسلامی و استخراج نظام‌های معرفتی، حقوقی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، اخلاقی و فرهنگی مبتنی بر اسلام و پاسخ به پرسش‌ها و دفع شبهات مرتبط؛

۳. تقویت مباحث روش‌شناختی، دیدگاه‌های نظام‌واره، رویکردهای میان‌رشته‌ای، و مهارت‌های تحقیق و تولید علمی در حوزه علمیه.

این مرکز، اینک ارتقا و توسعه آموزش‌های حوزوی را در قالب پنج رشته تخصصی علوم اسلامی به شرح زیر، مهتیا ساخته است:

۱. تفسیر و علوم قرآن؛

۲. علوم و معارف حدیث؛

۳. فقه مقارن؛

۴. کلام مقارن؛

۵. فلسفه و کلام اسلامی.

امید است به همت و تلاش همه نهادهای حوزوی، گام‌های مؤثری در مسیر ارتقای آموزش‌های تخصصی علوم اسلامی، تربیت دانشوران حوزوی کارآمد، و اعتلای همه جانبه حوزه‌های علمیه برداشته شود.

مرکز تخصصی

طوبی

مرکز تخصصی طوبی با در اختیار داشتن ۵ کارگروه آموزشی: فقه، اخلاق و تربیت اسلامی، کلام، زبان عربی و زبان انگلیسی، به طراحی و برگزاری رشته‌های گوناگون علوم اسلامی با توجه به نیازهای آموزشی متنوع و ترکیبی حوزه علمیه مشهد در بخش خواهران می‌پردازد. و با ارائه آموزش‌های تخصصی، نقش مؤثری در بسط علمی و مهارتی خواهران حوزوی متناسب با نیازها و مقتضیات روز، در مسیر تربیت کارشناسان در عرصه تحقیقات و تبلیغات دینی دارد.

اهداف اصلی این مرکز را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

- توسعه ظرفیت انسانی حوزه علمیه خواهران در گستره پژوهش و تبلیغ دینی؛
- تقویت رویکردهای نظام‌مند و معطوف به نیازها در آموزش‌های حوزوی؛
- پرورش کارشناسان، دانشوران و پژوهشگران نواندیش، کارآمد و نیازمحور در شاخه‌های مختلف فقه، کلام و اخلاق و تربیت اسلامی.

این مرکز، اینک ارتقا و توسعه آموزش‌های حوزوی را در قالب سه رشته تخصصی علوم اسلامی به شرح زیر، مهیّا ساخته است:

اخلاق و تربیت اسلامی (سطح سه)؛

کلام شیعی (سطح سه)؛

فقه خانواده (سطح چهار)

امید است به همت و تلاش همه نهادهای حوزوی، گام‌های مؤثری در مسیر ارتقای آموزش‌های تخصصی علوم اسلامی، تربیت دانشوران حوزوی کارآمد، و اعتلای همه جانبه حوزه‌های علمیه برداشته شود.

رشته تخصصی فقه مقارن سطح چهار (ویژه برادران)

مفهوم فقه مقارن

واژه «مقارن» از «مقارنه» است که به معنای «جمع» و «مصاحبت»، و اخیراً در معنای «مقایسه» به کار می‌رود. بنابراین فقه مقارن، به معنای فقه مقایسه‌ای است. «فقه مقارن» در اصطلاح، رویکردی در تحقیق و پژوهش در زمینه فقه است که فراتر از نقل و بررسی آرای فقهی یک مذهب، به نظرات دیگر مذاهب فقهی نیز توجه دارد. البته گونه‌ای از فقه مقارن به نام «فقه خلاف»، علاوه بر طرح و مقایسه آرای فقهی مذاهب، آنها را مورد داوری و ارزیابی نیز قرار می‌دهد. دامنه موضوع فقه مقارن، همه ابواب و مسائل فقه را در بر می‌گیرد، اما حجم آرای فقهی طرح شده در آن، گسترده‌تر از فقه مذهبی است.

البته هم‌اکنون، «فقه مقارن» علاوه بر تطبیق و مقایسه بین‌مذهبی، به مقایسه و مقارنه بین فقه اسلامی و سایر علوم (مانند حقوق، اقتصاد و ...) به صورت بین‌رشته‌ای می‌پردازد.

نمونه‌هایی از تألیفات فقهی امامیه که نگاه مقارن را مدّ نظر داشته‌اند، عبارتند از:

المبسوط (شیخ طوسی)، منتهی المطلب (علامه حلی)، تذکره الفقهاء (علامه حلی)، مختلف الشیعه فی أحكام الشریعة (علامه حلی)، المؤلف من المختلف (علامه طبرسی)، مفتاح الكرامة (سیدجواد عاملی)، الإنصاف فی تحقیق مسائل الخلاف من کتاب جواهر الکلام (شیخ محمد طه نجف)، الفقه علی المذاهب الخمسة (شیخ محمد جواد مغنیه).

همچنین فقهای امامیه آثار بسیاری در شاخه فقه خلاف به نگارش درآورده‌اند؛ از جمله:

الخلاف (شیخ طوسی)، تلخیص الخلاف (صیمری)، الفصول المهمه (علامه آل کاشف الغطاء)، مسائل فقهیه (علامه سیدشرف‌الدین)، الإنصاف فی مسائل دام فیها الخلاف (آیت‌الله سبحانی)، دائرة المعارف فقه مقارن (زیرنظر آیت‌الله مکارم شیرازی).

همچنین علاوه بر این که تقریباً در تمامی کتب اصول فقه امامیه تا قرن دهم، اقوال و آرای عامه طرح و نقد می‌شده، تألیفات خاصی در باب اصول فقه مقارن از قبیل زیر به نگارش درآمده است:

الأصول العامه للفقهاء المقارن (علامه سید محمدتقی حکیم)، أصول الفقه (علامه مظفر)، تاریخ حصر الاجتهاد (آقا بزرگ تهرانی)، أصول الفقه المقارن (آیت‌الله سبحانی)، دروس فی اصول فقه الإمامیه (علامه فضلی) و

در تاریخ امامیه، نقل و بررسی آرای عامه، در دوره‌های همزیستی و ارتباط شیعه با اهل سنت، بیشتر مشاهده می‌شود. اما این شیوه پس از پدیدآمدن تمایزات جغرافیایی میان مناطق شیعی و سنی، رو به افول نهاد. البته استقلال تدریجی مفاهیم و اسلوب‌های فقه امامیه نیز، در دشوار شدن مقایسه آرای امامیه و دیگر مذاهب نیز بی‌تأثیر نبود.

در دوره‌های اخیر، رشد ارتباطات جهانی و کم‌رنگ شدن مرزهای جغرافیایی در مناسبات فکری، مجدداً بررسی و نقد اقوال عامه در فقه و اصول را ضروری نموده است. این چنین است که هم اکنون شاهد رشد فزاینده تک‌نگاری‌های فقهی و حتی آثار دوره‌ای در فقه مقارن هستیم.

اهمیت فقه مقارن

در باب اهمیت فقه مقارن، به طور خلاصه می‌توان به زمینه‌های زیر اشاره کرد:

۱. توسعه و تکمیل فهم ادله نقلی

شکی نیست که مذهب فقهی امامیه و سایر مذاهب فقهی، استناد به ادله قرآنی و روایی را در اولویت قرار می‌دهند، و همه این مذاهب در یافتن ادله نقلی فراوان‌تر و ایضاح دلالتی بیشتر تلاش کرده‌اند. از طرف دیگر، آیات قرآن و بسیاری از عمومات و اطلاقات نبوی و حتی مضامین برخی از روایات ائمه علیهم السلام، مشترک و مورد توجه همه مذاهب فقهی است. اما به دلیل تنوع برداشت‌های دلالتی، تأکید و مهارت بیشتر برخی از مذاهب در بخش‌هایی از فقه، فقهای هر یک از این مذاهب، ذهن و مهارت خود را به گونه‌ای مصروف ادله نقلی کرده‌اند که برای مذاهب دیگر می‌تواند مایه استفاده باشد.

از این رو اشراف و مراجعه به فقه مذاهب دیگر، احتمالات متنوع‌تری را در فهم آیات و روایات پیش رو می‌نهد. استفاده از تجارب و سوابق مذاهب مختلف، استحکام دلالات در ادله نقلی را جامع‌تر می‌سازد و قطعاً چنین رویکردی در استنباط فقهی به «استفراغ الوسع» نزدیک‌تر است.

۲. تشخیص تقیّه در روایات امامیه

تعداد قابل توجهی از روایات فقهی در منابع شیعه، در موقعیت تقیّه از ائمه علیهم السلام صادر شده‌اند، و تشخیص دقیق مورد تقیّه نیازمند اطلاع کافی از آرای رایج عامه در آن زمان دارد. همچنین در تعداد فراوانی از روایات، احتمال تقیّه می‌رود، چندان که بر سر تقیّه بودن آنها اختلاف است. تعیین وضعیت این دسته از روایات نسبت به تقیّه، و تصدیق و انکار تقیّه نیز، مستلزم تسلط بر فقه عامه است، تا بتوان در مورد آنها داوری نهایی کرد.

۳. حل تعارض روایات احکام

یکی از پدیده‌های شایع در ادله روایی -که فقیه را در موقعیت دشواری قرار می‌دهد- تعارض روایات فقهی با یکدیگر است. در اصول فقه، وجوه ترجیحی برای روایات معارض برشمرده می‌شود که برگرفته از بیانات نورانی ائمه معصومین علیهم السلام است. یکی از آنها، مخالفت با قول رایج عامه است، که به نظر می‌رسد به دلیل رواج جعل حدیث به نفع جریان‌های غالب فقهی در آن زمان، توصیه شده است. اما تشخیص روایت ناسازگار با قول عامه، تنها با آگاهی کافی از فقه عامه امکان‌پذیر است، و از این رو مطالعه و بررسی فقه سایر مذاهب، به ویژه توجه به سیر تاریخی اندیشه‌های فقهی آنان، این مهم را امکان‌پذیر می‌سازد.

۴. افزایش سرمایه احادیث احکام

مذاهب فقهی، در مقدار قابل توجهی از ادله روایی مشترکند. نه تنها بسیاری از روایات نبوی، به ویژه اطلاعات و عمومات، عیناً در مدارک روایی اغلب مذاهب وجود دارد، بلکه حتی مضامین برخی از روایات ائمه معصومین علیهم السلام نیز در روایات عامه به چشم می‌خورد. در عین حال، تنوع مدارک ادله روایی در مذهب، سهم آنها را از این ادله متفاوت ساخته است، و طبیعی است که سرمایه نقلی مذاهب فقهی در بخش‌های مختلف فقه یکسان نباشد. بدین جهت، اشراف بر مدارک روایی آنها می‌تواند در توسعه ادله روایی، یا بازگشایی طرق جدید به روایات، و یا دست کم معاضدت و تأیید مضامین موجود یاری رساند.

۵. تنقیح استدلالات و ابداع احتمالات جدید

علی‌رغم تفاوت‌های روشی و محتوایی اساسی میان اجتهاد امامی و سایر مذاهب، باید اذعان داشت اهداف و دغدغه‌های مشترک فقیهان، تلاش‌های همسویی را در کشف و استنباط احکام متعالی اسلام سامان

داده است. کتب فقهی مذاهب، آکنده از استدلالات، مفاهیم، احتمالات و راه‌حل‌های متنوع و گوناگون در عرصه‌های مختلف فقه است. همان تفاوت‌های پیش‌گفته سبب گردیده هر کدام از مذاهب، به ابتکارات یا نقاط قوتی دست یابند که ممکن است در مذاهب دیگر یافت نشود. بحث‌های: عرف، مصلحت، مقاصد شریعت، سیاق و ... در مباحث فقهی عامه، نمونه‌هایی از این دست است که اخیراً توجه فقیهان معاصر شیعه به آنها معطوف گشته است.

از مسلمات پژوهش و تحقیق علمی، تأثیر شگرف تنوع افکار و تضارب آراء در میزان غنای آثار و دقت نتایج است. فقه شیعه نیز از دیر باز به این عامل توجه داشته، آن را صحنه نقل اقوال و معركة آراء ساخته است. لذا با بحث و جستجوی مقارن در فقه، می‌توان از سرمایه عظیم همه مذاهب فقهی در تحقیقات و پژوهش‌ها سود جست، و با مقارنه، مقایسه و سنجش آنها، از حصول جامع‌ترین و دقیق‌ترین نتیجه، اطمینان حاصل کرد.

۶. فراگیرسازی عرضه فقه شیعه و حضور مقتدر آن در جهان اسلام

در جهان اسلام، دولت‌ها و سازمان‌های رسمی بین‌المللی مختلف، نهادها، مجامع و کنفرانس‌هایی را برای تمرکز و سازماندهی رویه‌های فقهی و حقوقی در جهان اسلام، تشکیل داده‌اند. برخی از این مجامع، مانند «مجمع الفقه الإسلامی» جده، وابسته به سازمان کنفرانس اسلامی، هم‌اکنون به موقعیت ممتازی در تصمیم‌سازی فقهی و توصیه‌های حقوقی به دولت‌های اسلامی قرار گرفته‌اند، و مرجعی برای اعلام نظر رسمی فقه و حقوق اسلامی تلقی می‌شوند. کسب جایگاه شایسته فقه شیعه در این نهادها برای طرح و عرضه فقه فخیم امامیه، و استوارسازی مسیر جهان اسلام با فقه ناظر به معارف بلند اهل بیت علیهم السلام از طریق حضور مؤثر در تصمیم‌گیری‌ها، اطلاع کافی از آراء و نظریات دیگر مذاهب فقهی، و نیز اشراف بر ادبیات فقهی معمول در این مذاهب، ممکن است؛ و در غیر این صورت نمی‌توان به عرضه و اثبات موضع شیعه در این مجامع امید بست.

ضرورت این مهم، وقتی دوچندان می‌شود که دریابیم همین مجامع، مرجع مراکز حقوقی و قانونگذاری کشورها و سازمان‌های غیر اسلامی برای اطلاع از آراء و رویه‌های حقوقی جهان اسلام محسوب می‌شوند. از عوارض انزوای نسبی فقهی شیعه، و حضور کم‌رنگ در کرسی‌های علمی و اجتماعی فقه، این است که متأسفانه هنوز فقه شیعه در هیأت‌های افتاء، مجالس فقهی و محاکم قضائی اغلب کشورهای اسلامی، رسمیت ندارد. ضعف‌های موجود در این زمینه باعث شده تا حتی مذاهب فقهی بسیار کم‌جمعیت‌تر از شیعه و دارای دستگاه فقهی ضعیف (همچون اباضیه)، بیش از فقه امامیه در این جریان‌ها به ایفای نقش بپردازند. این عوامل باید حوزه علمیه را وادارد تا سهمی جدی برای مقارنه فقه خود با فقه و حقوق رایج در کشورهای اسلامی در نظر بگیرد.

۷. تشکیل جبهه واحد فقه اسلامی در برابر هجوم حقوقی غرب

امروزه بخواهیم یا نخواهیم، اداره سیاسی و اجتماعی کشورهای جهان بر اساس نظام‌های حقوقی صورت می‌پذیرد. با کمال تأسف باید گفت این نظام‌ها نیز غالباً بر پایه تفکر اومانستی الحادی بنا شده و بر نادیده گرفتن نقش بایسته دین در محوریت شکل‌دهی مناسبات اجتماعی مبتنی است. اما نکته دردناک این است که هر چه پیشتر می‌رویم، تحمیل حقوق وضعی یاد شده، بر ملل دین‌مدار و نظام‌های دینی رقیب، از جمله فقه اسلامی، بیشتر شده، حلقه محاصره مقررات و ارزش‌های حقوقی غرب بر فرهنگ اسلامی منبعث از فقه، تنگ‌تر می‌شود. فشار فزاینده غرب بر جهان اسلام برای دست کشیدن از احکام اسلام و مفاهیم مسلم فقه را می‌توان در اجبار کشورهای اسلامی به امضای کنوانسیون‌های ریز و درشت مطلوب غرب کاملاً مشاهده کرد. در این رقابت، و بلکه مبارزه اجتماعی، سرمایه علمی، اجتماعی و رسانه‌ای عمده‌ای لازم است تا فقه اسلامی بتواند در برابر این فشارها مقاومت کند و صدای خود را در مجامع حقوقی بین‌المللی و رسانه‌های فرهنگی تقویت کند. اما این سرمایه وقتی فراهم می‌شود که مذاهب فقهی جهان اسلام و فقه‌های عالی‌مقام، در جبهه واحد اسلامی، با یکدیگر به تعامل و چاره‌جویی بپردازند و قوای خود را در این ستیز بین‌تمدنی گرد هم آورند. عرضه متناسب احکام اسلامی، و ایجاد رویه‌های حقوقی از متن فقه اسلامی، نیازمند همکاری و معاضدت در تجهیز و نوسازی مبانی و تطبیقات فقهی است.

بنابراین فقه ممتاز شیعه امامیه بایستی با قدرت فوق‌العاده در تحلیل و نظریه‌پردازی خود، وارد میدان همکاری شود، تا با تقویت سنگرهای فقه و حقوق اسلامی - و بلکه سکان‌داری این جریان - رخنه حقوق غربی را در اداره کشورهای اسلامی سد کند. بدیهی است که این مهم، تنها در سایه اتخاذ شیوه مقارن در نظریه‌پردازی و عرضه فقه، میسر است.

اهداف و مشخصات رشته فقه مقارن

اهداف مورد نظر از برگزاری این رشته عبارت است از:

۱. پرورش دانشوران مسلط بر رویکرد مقارن در فقه و مبانی اجتهاد، با محوریت فقه اهل بیت علیهم‌السلام و مقایسه با سایر مذاهب فقهی، و آشنا با نظام‌های مبتنی بر فقه مانند حقوق؛
۲. تربیت متخصصان لازم جهت تحقیق و بررسی انتقادی مذاهب فقهی و پاسداری از حریم فقه اهل بیت علیهم‌السلام در برابر شبهات گوناگون به ویژه از ناحیه سلفیه؛
۳. توسعه ظرفیت حوزه در رویکردها و روش‌های مقارن برای تولید علمی در مسیر استنباط احکام و نظام‌های اقتصادی، اجتماعی، حقوقی و سیاسی مورد نیاز جامعه اسلامی.

رویکردهای رشته فقه مقارن در برنامه حاضر چنین است:

۱. تأکید بر مبانی، اصول و روش‌های معتبر و معاصر شیعه در تفقه و اجتهاد؛
۲. قراردادن فقه امامیه به عنوان پایه اصلی و محور آموزش‌ها؛
۳. توجه به دانش‌های پایه و پیشنیاز لازم، و آموخته‌های پیشین دانش‌پژوهان در برنامه عمومی حوزه؛
۴. پرورش تفکر و پژوهش در دانش‌پژوهان و توجه به افق‌های نوین علمی و نیازهای جدید اجتماعی؛
۵. تبدیل دانش‌های نظری پژوهش فقهی به کاربردهای عملی در خلال دروس کارگاهی.

دانش‌آموختگان این رشته به عنوان یک پژوهشگر کارآمد و نوپرداز در زمینه فقه و مبانی اجتهاد با رویکرد مقارن، به تحقیق و تدریس در حوزه نقد و مقایسه مذاهب فقهی، و نگارش مقالات فقهی، اصولی و

حقوقی در مراکز و مجلات علمی خواهند پرداخت، و نیز تخصص و آمادگی علمی لازم برای آغاز فعالیت‌های علمی معطوف به کسب اجتهاد خواهند داشت؛ ان شاء الله تعالی.

رشته تخصصی فقه خانواده (سطح چهار ویژه خواهران)

مفهوم و اهمیت فقه خانواده

فقه خانواده را می‌توان به شناخت نظام کلی و احکام و گزاره‌های عملی اسلام پیرامون خانواده و روابط خانوادگی (اعم از همسران، والدین و ...) که خداوند متعال آنها را وضع کرده و به وسیله مبینان شریعت بیان شده است، تعریف کرد. بر این اساس رشته فقه خانواده عبارت است از:

دوره‌ای تخصصی که قواعد حاکم بر روابط افراد خانواده، خانواده با سایر اشخاص و نهادهای اجتماعی را از منظر فقه بررسی کرده و طی آن فراگیران به طور عمیق مباحث فقهی حوزه خانواده را به صورت استدلالی فرا می‌گیرند و توانایی پژوهش و پاسخ‌گویی به سؤال‌های موجود در این حوزه را کسب می‌کنند.

در باب اهمیت فقه خانواده و ضرورت پرداختن به رشته فقه خانواده همین بس که:

الف) اهمیت پرداختن به مباحث خانواده به عنوان اولین و مهم‌ترین نهاد رشد و تربیت انسان بر کسی پوشیده نیست. اسلام نیز به این نهاد و جایگاه آن توجه ویژه‌ای داشته است. تشویق به تشکیل خانواده، صیانت از کیان خانواده در برابر خطرات متوجه آن، توجه به نقش خانواده در تعلیم و تربیت، وجود قواعد و احکام الزامی و غیر الزامی درباره روابط اعضای خانواده، در تعالیم اسلامی نشان‌گر جایگاه والای خانواده است.

ب) تمامی علوم رو به سوی تخصصی شدن کرده‌اند و دانش فقه نیز با سرعت هر چه تمام‌تر در این مسیر گام برداشته است. رشته‌های متعدد تخصصی فقهی همچون فقه عبادات، فقه اقتصادی، فقه حکومتی، فقه سیاسی، فقه دفاعی، فقه خانواده و ... شاهی بر این مدعاست.

ج) پس از پیروزی انقلاب اسلامی، نشانه‌های حرکت جدیدی در حوزه‌های مختلف فقه ظهور یافت که موجب بازخوانی برخی از مشهورات فقهی، یا صدور احکام حکومتی در مورد آنها شد.

د) پیدایش مسائل و سؤالات نوپدید در حیطة خانواده همچون، تعیین احکام امراض مسری مانند ایدز جهت فسخ نکاح، میزان ولایت شوهر بر زن و بسیاری مسائل مستحدثه مرتبط به حوزه خانواده بر اساس تولید مثل از راه‌های نوین و باروری‌های مصنوعی و ...، که فقه باید برای آنها پاسخ مناسبی بیابد و موضع‌گیری فقه را غیر قابل اجتناب کرده است.

با توجه به دگرگونی‌های گسترده‌ای که امروزه در زندگی زنان و مسائل مربوط به خانواده رخ داده است، همچنین بیان دیدگاه‌های جدید در حوزه خانواده از منظر فقهی و بروز مسائل مستحدثه فراوان، ضرورت بازخوانی و تحقیق و تبیین مجدد در مسائل مربوط به خانواده از منظر فقهی دو چندان به نظر می‌رسد.

اهداف و مشخصات رشته فقه خانواده

اهداف مورد نظر از برگزاری این رشته عبارت است از:

۱. پرورش پژوهشگران متخصص در فقه خانواده جهت پاسخ به نیازها و حل مسائل جاری خانواده و زنان در فقه و حقوق، و ارائه مشاوره علمی به قوه قضائیه در حوزه مسائل خانواده و زنان؛
۲. تربیت اساتید لازم جهت تدریس فقه و حقوق خانواده بر اساس آموزه‌های اسلامی در حوزه و دانشگاه؛
۳. گسترش مرزهای دانش فقه و توسعه ظرفیت فقهی حوزه در عرصه مسائل خانواده و بازسازی و بازتبیین نظام حقوق خانواده از منظر اسلام.

رویکردهای رشته فقه خانواده در برنامه حاضر چنین است:

۱. تأکید بر مبانی، اصول و روش‌های معتبر و معاصر شیعه در تفقه و اجتهاد، به انضمام مباحث حقوقی مرتبط؛
۲. استفاده از ظرفیت فوق العاده دروس خارج فقه و اصول در دوره؛
۳. توجه به دانش‌های پایه و پیشنیاز لازم، و آموخته‌های پیشین دانش‌پژوهان در برنامه عمومی حوزه؛
۴. تمرکز بر تفکر و پژوهش در دانش‌پژوهان و توجه به افق‌های نوین علمی و نیازهای جدید اجتماعی؛
۵. تمرکز دروس بر مسائل جاری و نیازهای کنونی جامعه در حوزه فقه و حقوق خانواده.

دانش‌آموختگان این رشته به عنوان پژوهشگر کارآمد و نوپرداز در زمینه فقه‌های نو بر مبنای روش اجتهادی، با گسترش مرزهای علوم اسلامی به پیوند میان رشته‌های علوم اسلامی با فقه به تحقیق و تدریس و نگارش مقالات، به نظام‌سازی اسلامی خواهند پرداخت و نیز تخصص و آمادگی علمی لازم برای آغاز فعالیت‌های علمی معطوف به کسب اجتهاد خواهند داشت؛ ان شاء الله تعالی.

جذب و پذیرش

شرایط عمومی پذیرش:

- تابعیت جمهوری اسلامی ایران؛

- التزام به نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران؛

- سلامت جسمی و صلاحیت اخلاقی؛

شرایط اختصاصی پذیرش:

- دارا بودن مدرک علمی سطح ۳ تخصصی مرتبط با رشته تقاضا شده، یا کارشناسی ارشد از مؤسسات آموزش عالی حوزوی در رشته تخصصی مربوطه؛

تبصره ۱: در صورت دارا بودن مدرک غیر مرتبط با رشته، با احراز صلاحیت شخص، توسط گروه علمی مرکز تخصصی، و تأیید گروه علمی مرکز مدیریت، امکان ادامه تحصیل در رشته تقاضا شده وجود خواهد داشت.

تبصره ۲: ارائه مدرک سطح ۳ یا کارشناسی ارشد، تا آغاز اولین نیمسال تحصیلی لازم است.

- اشتغال رسمی و تمام وقت به تحصیل در حوزه علمیه خراسان

- قبولی در آزمون کتبی و مصاحبه علمی رشته مربوطه

شرایط اختصاصی برادران

- نداشتن منع قانونی از نظر مقررات نظام وظیفه.

- معمم بودن مستمر

نحوه ثبت نام اولیه:

- تکمیل فرم ثبت نام و تعیین رشته تحصیلی به صورت اینترنتی در شبکه معلم www.maalem.ir

مدارک ثبت نام در مصاحبه (پس از قبولی در آزمون):

- تصویر کارت ملی و یک قطعه عکس با پشت‌نویسی؛
- اصل و کپی مدرک سطح ۳ یا کارشناسی ارشد (تکمیل تعهدنامه ارائه مدرک تا ابتدای آغازین نیمسال تحصیلی برای داوطلبینی که مدرکشان حاضر نیست)؛
- سایر گواهی‌های لازم برای امتیازات مصاحبه (تحقیقات و تألیفات چاپ شده و نشده، سوابق تدریس، رتبه‌های برتر کسب شده و ...).

زمان و مراحل پذیرش:

- نیمه دوم شهریور ماه اعلام خواهد شد.

تذکرات مهم:

- مدت تحصیل در هر یک از دو رشته، پنج سال با احتساب پایان‌نامه است؛
- دانش‌پژوهان پذیرفته شده، مجاز به تحصیل همزمان در سایر مراکز آموزشی حوزوی و دانشگاهی نیستند؛
- شرکت در کلیه دروس سطح چهار الزامی است؛
- سؤالات آزمون ورودی به صورت تستی چهار گزینه‌ای و دارای نمره منفی برای پاسخ‌های نادرست است.

آزمون کتبی اختصاصی رشته فقه مقارن: مجموع ۲۵۰ امتیاز				
مواد	سؤالات	ضریب	امتیاز	منابع آزمون
اصول فقه	۲۵	۴	۱۰۰	کفایة الأصول (آخوند محمدکاظم خراسانی): المقصد السادس: فی القطع، فی حجیة ظواهر الألفاظ، حجیة الخبر الواحد، المقصد السابع: فی الاستصحاب، المقصد الثامن: فی تعارض الأدلة و الأمارات یا دروس فی علم الاصول، الحلقة الثالثة (شهید سید محمدباقر صدر): از ابتدا تا اول الدلیل الشرعی، الوظیفة فی حالة العلم الاجمالي، و الخاتمة فی تعارض الادله
فقه	۲۵	۴	۱۰۰	الأصول العامة للفقہ المقارن (سید محمدتقی حکیم): بحوث تمهیدیة (۳): أصول الفقه المقارن، الباب الأول: القیاس، الإستحسان، المصالح المرسله، فتح الذرایع و سدها المکاسب (شیخ مرتضی انصاری): از ابتدای کتاب البیع تا شروط المتعاقدين الإنصاف فی مسائل دام فیها الخلاف (شیخ جعفر سبحانی): الوضوء فی الكتاب و السنة، السجود علی الأرض، الجمع بین الصلاتین، متعة النساء
کلیات و قواعد فقه	۲۰	۲	۴۰	دروس تمهیدیة فی القواعد الفقهیة (شیخ باقر ایروانی): قاعدة لاتعاد، قاعدة لاضرر، قاعدة لاجرح، قاعدة ید مدخل علم فقه (رضا اسلامی): فصل ششم: آشنایی با فقه اهل سنت
ادبیات عرب	۱۰	۱	۱۰	نهج البلاغه: تجزیه و ترکیب متن انتخابی

آزمون کتبی اختصاصی رشته فقه خانواده: مجموع ۲۵۰ امتیاز				
مواد	سؤالات	ضریب	امتیاز	منابع آزمون
اصول فقه	۲۰	۴	۸۰	کفایة الأصول (آخوند محمدکاظم خراسانی): المقصد السادس: فی القطع، فی حجیة ظواهر الألفاظ، حجیة الخبر الواحد، المقصد السابع: فی الاستصحاب، المقصد الثامن: فی تعارض الأدلة و الأمارات یا دروس فی علم الاصول، الحلقة الثالثة (شهید سید محمدباقر صدر): از ابتدا تا اول الدلیل الشرعی، الوظیفة فی حالة العلم الاجمالي، و الخاتمة فی تعارض الادله
فقه	۲۵	۴	۱۰۰	المکاسب (شیخ مرتضی انصاری): از ابتدای کتاب البیع تا شروط المتعاقدين دروس تمهیدیة فی الفقه الإسلامی علی المذهب الجعفری (شیخ باقر ایروانی): کتاب النکاح، کتاب الطلاق
قواعد فقه	۱۵	۲	۳۰	دروس تمهیدیة فی القواعد الفقهیة (شیخ باقر ایروانی): قاعدة لاضرر، قاعدة لاجرح، قاعدة الفراش
ادبیات عرب	۱۰	۱	۱۰	مبادئ العربیة ج ۴ (شرتونی، محمدی): علم النحو
نظام حقوق زن	۱۵	۲	۳۰	حقوق زن و خانواده (محمود حکمت‌نیا): بخش اول و دوم

مصاحبه علمی: مجموع ۱۰۰ امتیاز				
منابع آزمون	امتیاز	ضریب	سؤالات	مواد
متون فقه و اصول مرتبط با تحصیل جاری داوطلب	۲۰			درک متون
تحصیلات دانشگاهی هر مقطع: ۵ امتیاز	۱۵			تحصیلات
هر مقاله علمی مرتبط چاپ شده: ۵ امتیاز، هر مقاله چاپ نشده یا غیر مرتبط: ۲ امتیاز	۲۵			تألیفات و سوابق پژوهشی
تدریس در هر سطح تحصیلی: ۵ امتیاز	۲۰			سوابق تدریس
دلایل انتخاب، اهداف و دروس رشته انتخابی	۱۰			شناخت رشته انتخابی
حفظ قرآن، حفظ نهج البلاغه	۵			سایر امتیازات
رتبه‌های تحصیلی و پژوهشی، حفظ قرآن، سلف به زبان‌های غیر فارسی، سوابق تبلیغی و ...	۵			

امتیازات

- ✓ اعطای مدرک رسمی سطح چهار (دکتری) حوزه علمیه خراسان
- ✓ بهره‌مندی از اساتید توانمند حوزه و دانشگاه و فضای آموزشی مجهز
- ✓ برنامه درسی معطوف به افق‌های نوین، پرورش تفکر و تجربه تحقیق
- ✓ بهره‌مندی از کتابخانه تخصصی، بانک چند رسانه‌ای و مشاوره‌های آموزشی و پژوهشی
- ✓ انتشار مقالات در نشریات دفتر تبلیغات اسلامی و عضویت در حلقه‌های علمی و تبلیغی
- ✓ اعطای جوایز و کمک هزینه تحصیلی مناسب

تلفن تماس جهت کسب اطلاعات بیشتر:

مرکز آخوند خراسانی (برادران)

۰۵۱۳۲۲۳۰۰۱۷

مرکز طوبی (خواهران)

۰۵۱۳۲۲۳۶۳۳۶

www.Maalem.ir

